

8 клас

Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях

Стрембицька Л.А.

МЕТА

повторити та поглибити знання про двоскладні речення; формувати знання про повні та неповні речення, їхні відмінності; формувати вміння розрізняти повні й неповні речення у складі простих і складних речень, відновлювати пропущений член у неповному реченні, правильно ставити тире в неповному реченні.

Актуалізація знань

1. Чим односкладні речення відрізняються від двоскладних?
2. Які види односкладних речень ви знаєте?
3. Що спільного й відмінного між називними й іншими видами односкладних речень?
4. Які члени речення можуть бути в називних реченнях?

Визначте тип кожного речення

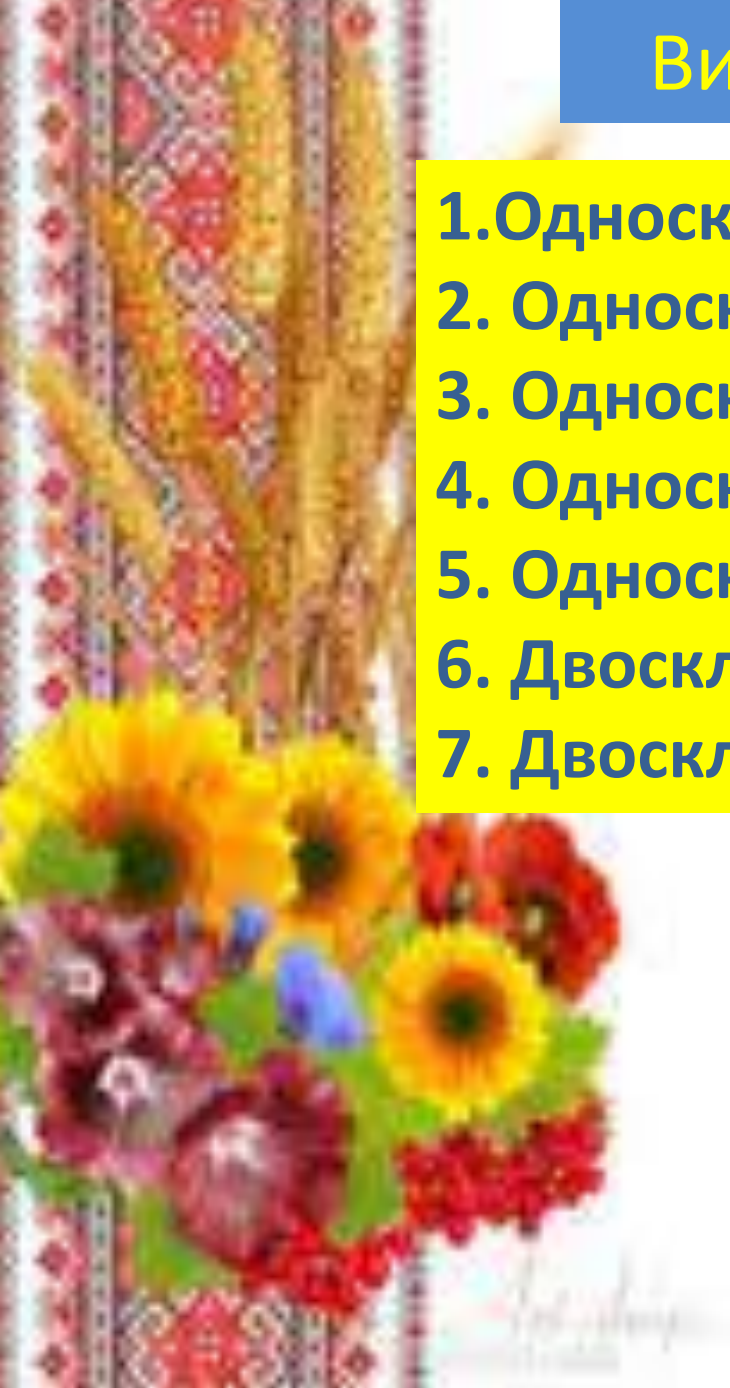
1. Журбою поля не виореш.
2. Цього літа градом побило врожай.
3. Пахощі весняного луку.
4. Покромсали життя моє на частки.
5. Люблю чернігівську дорогу – весною, влітку, восени.
6. Твої спогади світлі, але щемливі.
7. За вікном жоржини й чорнобривці.

Визначте тип кожного речення

1. Журбою поля не виореш.
2. Цього літа градом побило врожай.
3. Пахощі весняного луку.
4. Покромсали життя моє на частки.
5. Люблю чернігівську дорогу – весною, влітку, восени.
6. Твої спогади світлі, але щемливі.
7. За вікном жоржини й чорнобривці.

Визначте тип кожного речення

1. Односкладне, узагальнено-особове.
2. Односкладне, безособове.
3. Односкладне, називне.
4. Односкладне, неозначено-особове.
5. Односкладне, означено-особове.
6. Двоскладне, повне.
7. Двоскладне, неповне.

Теоретичний матеріал

Неповні речення

Неповними називають речення, у яких пропущено один або кілька членів речення, потрібних для цілісної граматичної структури.

Цей пропуск добре відчутний, а відсутні члени речення можна легко відновити. **НАПРИКЛАД:**

(жалить)
Бджола жалить жалом, а людина – словом.
⏟ ⏟
повне неповне

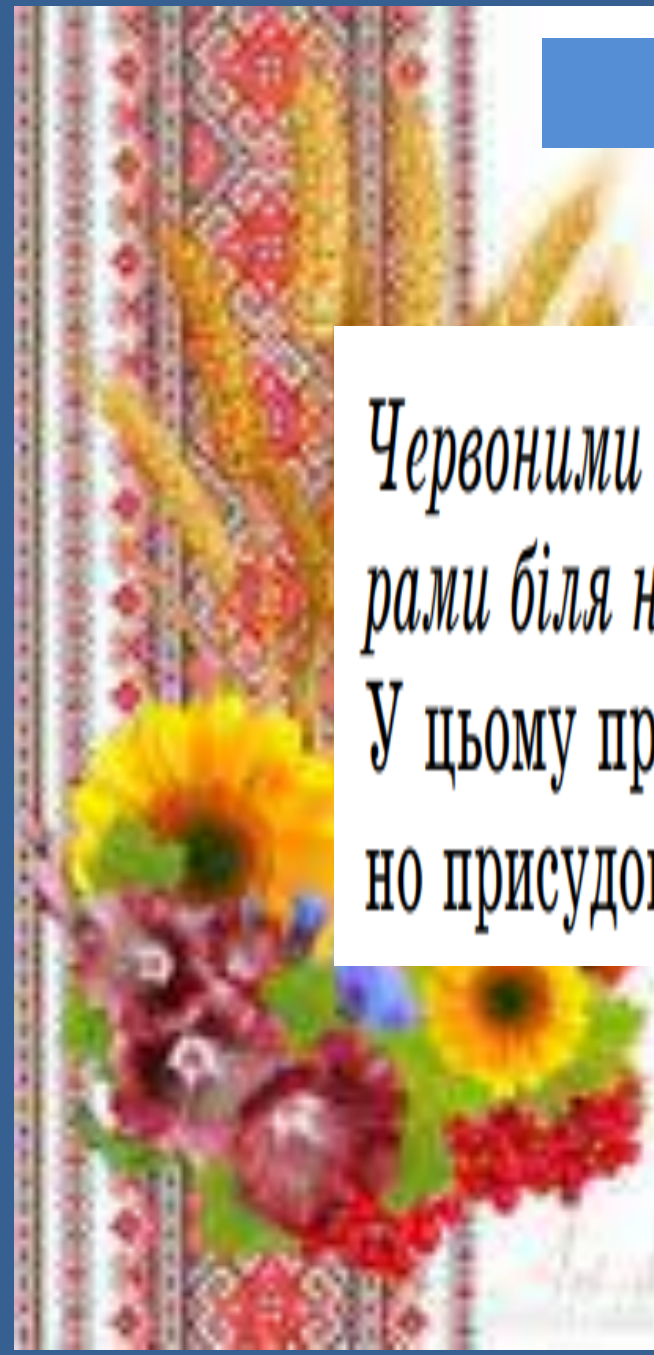
Неповні речення, як і повні, можуть бути поширеними й непоширеними, односкладними і двоскладними, а також частинами складного речення.

Неповні речення можуть бути контекстуальними й ситуативними.

Контекстуальні речення

У **контекстуальних** неповних реченнях пропущений член відновлюємо з контексту (найближчих речень тексту). Причиною пропуску є те, що слово вже вживали і немає потреби його повторювати. **НАПРИКЛАД:**

Теоретичний матеріал

Червоними озерами цвіли в лісосмузі маки. Синіми озерами біля них – сокирки (М. Вінграновський).
У цьому прикладі друге речення є неповним, пропущено присудок *цвіли*.

Теоретичний матеріал

Ситуативні речення

У ситуативних неповних реченнях пропущений член відновлюємо з мовленнєвої ситуації. Причиною пропуску є те, що всі учасники розмови знають, про що йдеться. **НАПРИКЛАД**, під час гри у футбол один гравець вигукує: «Пасуй мені!» Із ситуації спілкування зрозуміло, що йдеться про м'яч, тому додаток *м'яч* у реченні пропущено.

Теоретичний матеріал

Пропуск присудка

До неповних також зараховують речення з пропущеним присудком, який не можна відновити ні з контексту, ні із ситуації. На пропущений присудок указують наявні в реченні **обставина** чи **додаток**. **НАПРИКЛАД:** Яскраві зорі на небі.

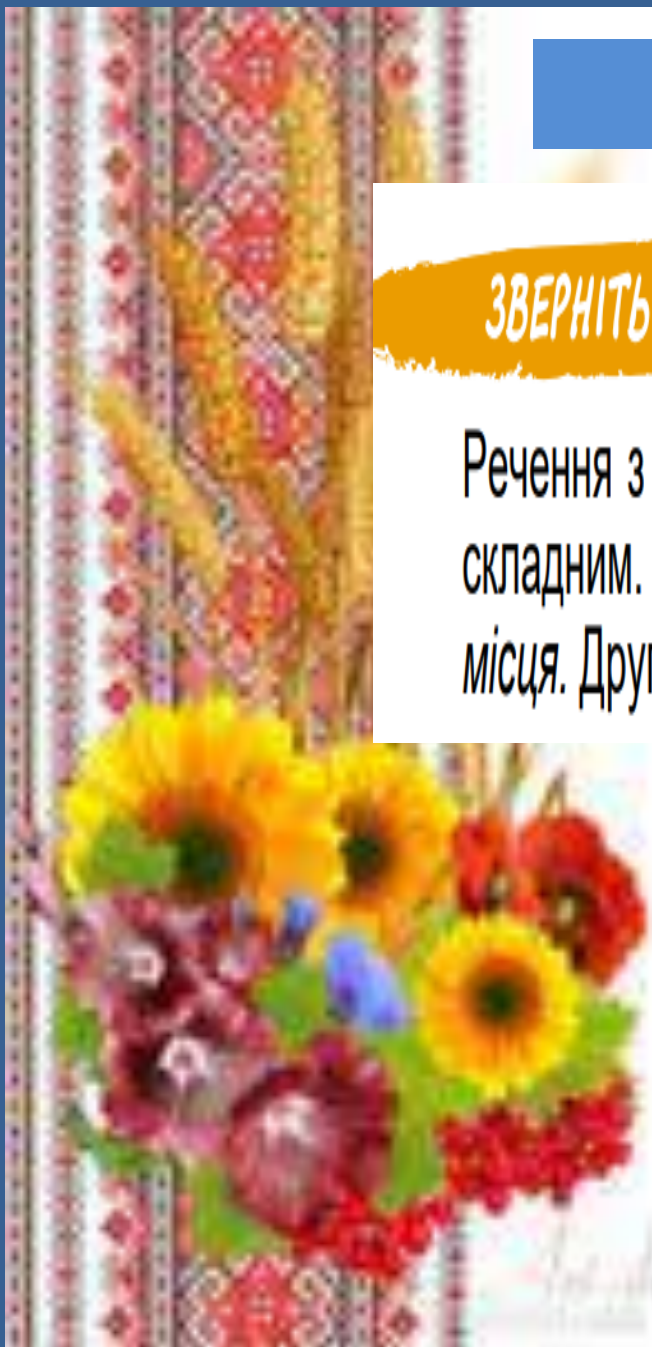
У цьому реченні є обставина *на небі*, яка допомагає уявити присудок: *Яскраві зорі* (є, розкинулися, засіяли тощо) *на небі*. Цей присудок пропущено. Структура речення така:

Теоретичний матеріал

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Речення з пропущеним підметом чи присудком є двоскладним, а не односкладним. **НАПРИКЛАД:** Андрій *три роки прожив у Вінниці. Знає тут усі місця.* Друге речення є двоскладним неповним (пропущено підмет Андрій).

Теоретичний матеріал

Тире Якщо в неповному реченні на місці пропущеного члена речення у вимові робимо паузу, то на письмі ставимо тире. **НАПРИКЛАД:** 1. *На небі – сонце* (М. Коцюбинський). 2. *Ранні пташки росу п'ють, а пізні – слізки ллють* (Нар. творчість).

Теоретичний матеріал

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Те, що в односкладному реченні є лише один головний член, не означає, що речення неповне, оскільки другий головний член не передбачений його структурою. Односкладне речення буде неповним лише тоді, коли в ньому **пропущено необхідний** для цілісної граматичної структури головний або другорядний член речення.

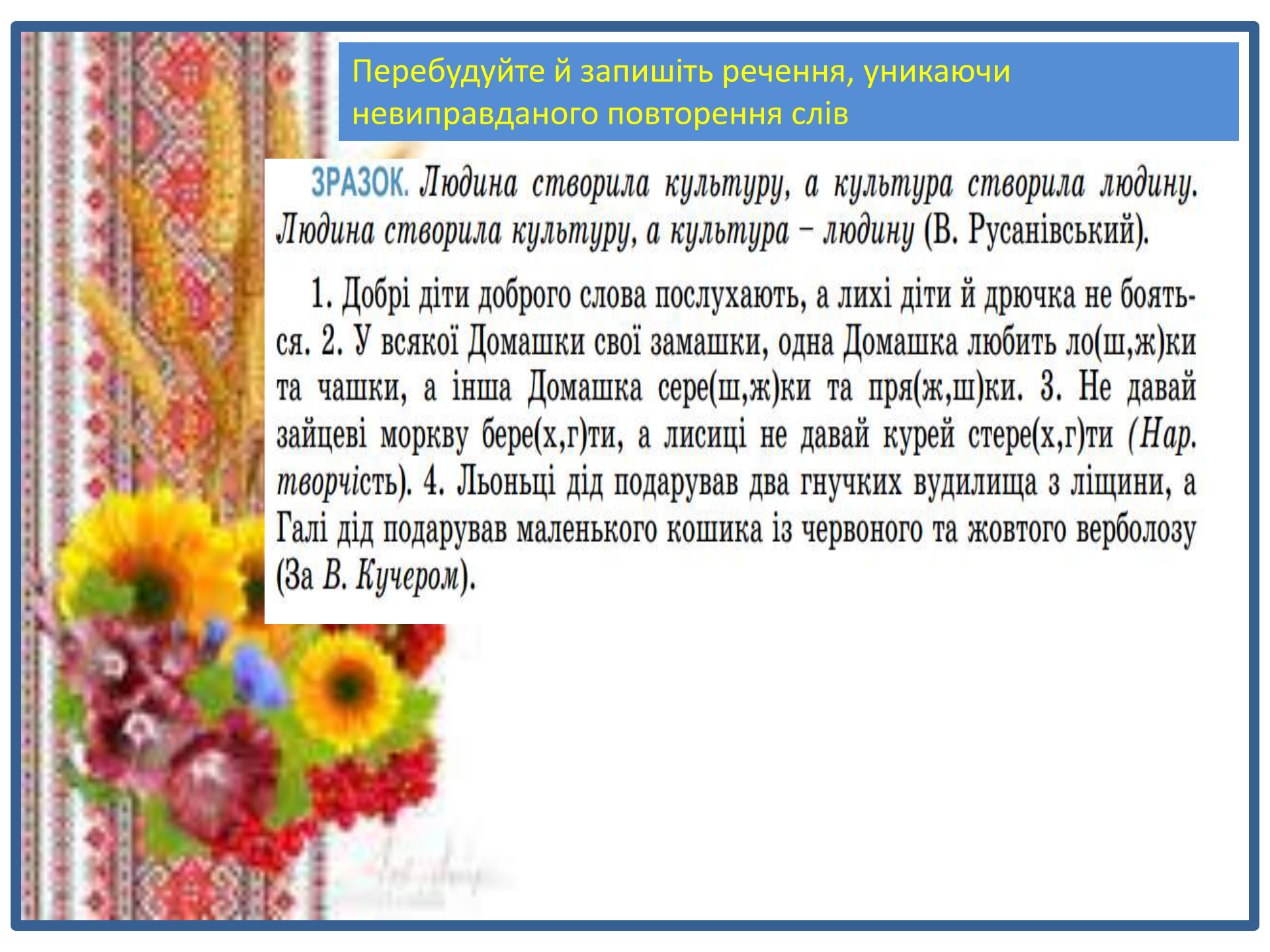
197 КОЛО ДУМОК. Поміркуйте, чому речення в першій колонці вважаємо повними, а в другій – неповними. Які головні члени речення пропущено?

Повні речення	Неповні речення
<u>Їду</u> в метро. <u>Холодна ніч.</u>	<u>Їхав</u> у метро. <u>Сьогодні холодна ніч.</u>

I. Випишіть спочатку неповні речення, а потім – повні. У дужках біля кожного речення зазначте, односкладне воно чи двоскладне. Підкресліть члени речення.

1. Всяке діло починай з голови (*Нар. творчість*). 2. Надворі ясна холодна ніч (*Ірина Вільде*). 3. Вже де-не-де й димок із димаря (*Л. Костенко*). 4. Над пам'яттю простягнуто мости (*В. Коротич*). 5. Дні за днями – пожовклим листям (*М. Самійленко*). 6. Несподівано, раптом у чорну тишу щось впало. Живе, веселе, безтурботне (*М. Коцюбинський*). 7. Прийшов, побачив, переміг! (*Юлій Цезар*).

II. Визначте частини мови виділених слів, поясніть написання.

Перебудуйте й запишіть речення, уникаючи
невиправданого повторення слів

ЗРАЗОК. Людина створила культуру, а культура створила людину.
Людина створила культуру, а культура – людину (В. Русанівський).

1. Добрі діти доброго слова послухають, а лихі діти й дрючка не боять-ся. 2. У всякої Домашки свої замашки, одна Домашка любить ло(ш,ж)ки та чашки, а інша Домашка сере(ш,ж)ки та пря(ж,ш)ки. 3. Не давай зайцеві моркву бере(х,г)ти, а лисиці не давай курей стере(х,г)ти (Нар. творчість). 4. Льоньці дід подарував два гнучких вудилища з ліщини, а Галі дід подарував маленького кошика із червоного та жовтого верболозу (За В. Кучером).

РЕФЛЕКСІЯ

Неповними називаються речення...

Неповні речення можуть бути...

Пропущеними можуть бути такі
члени речення:...

Тире в неповному реченні
ставиться...

Неповні речення потрібні для того,
щоб...

Домашнє завдання

**Опрацювати
відеоролики,
параграф 24,
повторити параграф
22, 23, виконати
домашню вправу на
стор.91.**